

Utbildningsinspektion i Vallaskolan, förskoleklass och grundskola årskurs 1–6

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen inriktas mot sex områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sex områdena, som granskas utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Kunskaper, utveckling och lärande

Verksamheten:

2. Arbetsmiljö och delaktighet
3. Pedagogisk verksamhet och undervisning
4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

5. Tillgång till utbildning och omsorg
6. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning och stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och övriga författningar. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut, riktat till huvudmannen, angående förbättrings- och kritikområden.

Genomförandet av inspektionen i Vallaskolan

Skolverket sände den 16 december 2004 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Vallaskolan har bestått av undervisningsråden Eva Hederström och Anna Löfström. Besök i Vallaskolan inleddes den 29 september och avslutades den 30 september 2005.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Vallaskolan, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Vallaskolan genomfördes formella intervjuer med rektorn, lärare, elever, elevrådsrepresentanter, företrädare för elevvården samt föräldrar. Lektioner i ett stort antal klasser besöktes. Då det vid inspektionsbesöket visade sig att förskoleklasserna bedriver sin verksamhet måndag – torsdag gavs inspektörerna dock ingen möjlighet att ta del av förskoleklassen verksamhet utöver observation av lokaler och fördjupade intervjuer med förskollärarna. Inspektörerna visades runt i skolans lokaler av två elever varvid inspektörerna hade tillfälle att ställa olika frågor. Under besöket fördes också många spontana samtal med elever och personal

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Vallaskolan	Antal barn/elever
Förskoleklass	40
Grundskola	211

Antalet elever är skolans egna uppgifter.

Utbildningen vid Vallaskolan omfattar förskoleklass, grundskola årskurs 1–6 samt fritidshem och fritidsklubb. Skolan har en särskild undervisningsgrupp för åtta elever. En särskolelev är integrerad i grundskolan. Skolbarnsomsorgen har inte inspekterats vid detta tillfälle.

Årskurserna 1 och 2 är organiserade i tre åldersintegrerade grupper, årskurserna 3 respektive 4 är organiserade i en sådan grupp samt två grupper med enbart årskurs 3 respektive årskurs 4. För övrigt är årskurserna 5 och 6 ordnade i två åldershomogena grupper. Skolans pedagogiska personal arbetar i två arbetslag bestående av undervisande lärare i förskoleklassen och årskurserna 1–2 respek-

tive undervisande lärare i årskurserna 3–6. Skolbarnsomsorgens personal ingår i det förstnämnda arbetslaget.

Skolan har en rektor som vid inspektionstillfället varit anställd på skolan i knappt två månader.

Skolbyggnaden som uppfördes på 1960-talet är belägen på landsbygden utanför Södertälje centralort. Skolan utökades 1997 med en byggnad som för närvarande hyser förskoleklasserna, årskurserna 1–2 samt skolbarnsomsorgens verksamhet.

Flertalet elever i skolan bor i bygden och många reser till och från skolan med skolskjuts.

Bedömning

1. Kunskaper, utveckling och lärande

Inom detta område granskas dels skolans resultat av det pedagogiska arbetet, dels skolans resultat av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och att utveckla normer och värden enligt läroplanens mål.

Läroplanen föreskriver att skolan skall ansvara för att eleverna når de uppställda målen i grundskolan. De nationella kursplanerna anger mål som eleverna minst skall ha uppnått i slutet av femte respektive nionde skolåret. Resultaten från de nationella ämnesproven våren 2005 visar att knappt 72 procent av eleverna uppnådde målen i matematik, svenska och engelska. Enligt skolans egna uppgifter uppnådde 74 procent av eleverna i årskurs 5 våren 2005 målen i samtliga kursplaneämnen. Inspektörerna finner det dock svårt att bedöma skolans totala resultat då rektor uppgav att det sistnämnda resultatet delgetts honom av lärarna inför inspektionen och att han själv är osäker på dess ursprung eftersom skolan, enligt hans uppfattning, saknar såväl ett system för kunskapsuppföljning i samtliga kursplaneämnen som en sådan resultatredovisning. Inspektörerna bedömer mot bakgrund av detta att skolan bör analysera orsaken till resultatet av de nationella proven år 2005 och dessutom utveckla ett system för kunskapsuppföljning i samtliga ämnen.

Skolan skall enligt läroplanen klargöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har. Inspektörerna konstaterade i samband med inspektionsbesöket att målen för undervisningen inte är kända av samtliga elever och att det är svårt för elever att se vad mål i läroplanen och kursplaner har för egentlig betydelse för undervisningen. Inspektionen visar också att det varierar mellan lärare hur pass mycket man delger och diskuterar utbildningens mål med eleverna. I den dagliga planeringen får eleverna enligt dem själva snarare besked om vad man skall hinna göra än vad man skall lära sig och vilka kunskapskvaliteter man skall sträva efter. Inspektörerna bedömer därför att skolan bör verka för att eleverna i högre grad blir medvetna om och förtrogna med utbildningens mål.

I läroplanen betonas vikten av elevernas ansvar och inflytande i skolan. Elevernas rätt till inflytande och ansvar gäller både undervisningens utformning och innehåll samt förhållandena i skolan och arbetsmiljön i vid mening. Detta inflytande skall dessutom enligt författningarna öka med stigande ålder. Författning-

arna fastställer också att skolan skall sträva efter att eleverna har kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former. Inspektionen har visat att eleverna har små möjligheter att delta i planering och utvärdering av undervisningen att det på intet sätt ökar med stigande ålder utan snarare är beroende av undervisande lärare. Denna inspektörernas uppfattning verifieras i den årliga enkätundersökning som kommunen genomför och där det bland annat ställs frågor om inflytande. År 2004 deltog drygt 86 procent av eleverna i denna undersökning och av dessa ansåg 45 procent att de har möjlighet att påverka och ta ansvar för hur man arbetar. Däremot kunde eleverna vid inspektionsbesöket ge exempel på hur de via klassråd och elevråd kunnat påverka den fysiska miljön och då i synnerhet miljön på skolgården. De flesta elever kunde också redogöra för syftet med klassråd och elevråd. Elevrådsrepresentanterna röstas fram av eleverna i respektive klass. Ändå stod det för inspektörerna klart att eleverna inte riktigt förstod hur utnämningen till elevråd går till och att det till viss del ansågs att läraren utser elever eller att man självmant tar på sig detta uppdrag för att slippa lektioner. De hade också funderingar över betydelsen av elevrådets inflytande och vad "bestämma" respektive "ansvar" betyder. Inspektörerna bedömer mot bakgrund av detta att elevernas inflytande över undervisningens utformning och innehåll bör öka med stigande ålder. Inspektörerna bedömer också att eleverna har förmåga att arbeta i demokratiska arbetsformer, men skolans rutiner för detta arbete främjar enligt inspektörernas bedömning inte helt och fullt elevernas kännedom och förståelse för de demokratiska processerna. Skolan bör därför verka för att öka elevernas kännedom om och förståelse för dessa.

Flera av de elever som inspektörerna samtalade med uppgav att de ibland upplever miljön i Vallaskolan som otrygg, och enligt dessa förekommer det en del kränkningar elever emellan och då särskilt i samband med raster. De ansåg att personalen inte alltid agerar om något bråk uppstår och att lärarnas ingripande ibland kan vara avhängigt om läraren har direkt ansvar för de inblandade eleverna. Rektorn och lärarna delade inte den uppfattningen utan framhöll exempelvis systemet med rastvakt som är avsett att förebygga kränkande behandling. Föräldrarna uppgav att det förekommer en del kränkningar elever emellan och att detta har varit ett problem under en längre tid. Inspektörerna kunde också konstatera att ett flertal elever använder ett grovt språkbruk och att oro och bråk präglar övergångar mellan raster och lektioner och förutom detta vissa lektioner. Inspektörerna bedömer därför att det som kom till uttryck under inspektionen tyder på att ytterligare ansträngningar bör göras för att säkra att elever upplever skolan som en trygg miljö.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolans resultat avseende kunskaper, utveckling och lärande huvudsakligen är acceptabelt. Inspektörerna bedömer dock att skolan bör analysera orsaken till resultatet av de nationella proven år 2005. Dessutom bör skolan utveckla ett system för kunskapsuppföljning i samtliga ämnen. Inspektörerna bedömer också att skolan bör verka för att eleverna i högre grad blir medvetna om och förtrogna med utbildningens mål. Elevernas inflytande över undervisningens utformning och innehåll bör också öka med stigande ålder. Inspektörerna bedömer dessutom att skolan bör verka för att öka elevernas kännedom om och förståelse för demokratiska pro-

cesserna. Inspektörerna bedömer slutligen att ytterligare ansträngningar bör göras för att säkra att elever upplever skolan som en trygg miljö.

2. Arbetsmiljö och delaktighet

Inom detta område granskas hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

I läroplanen anges att elevernas kunskapsmässiga och sociala utveckling förutsätter att de tar ett allt större ansvar för det egna arbetet och för skolmiljön, samt att de får ett reellt inflytande på utbildningens utformning. Läraren skall bl.a. se till att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad. I föregående avsnitt bedöms att elevernas möjlighet att påverka undervisningens utformning och innehåll bör öka med stigande ålder. Författningarna lyfter också fram att skolan skall sträva efter att eleverna har kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former. Inspektörerna konstaterar dessutom i första avsnittet att eleverna visserligen ges möjlighet till inflytande via elevråd och klassråd, men att skolan bör verka för att öka elevernas kännedom och förståelse för de demokratiska processerna. Av intervjuerna med lärarna framgick dessutom att dessa har olika uppfattningar om vad elevinflytande bör och skall innebära. Med detta som grund och med hänsyn taget till resultatet av kommunens enkätundersökning år 2004 avseende inflytande bedömer inspektörerna att skolan bör definiera vad man anser att elevinflytande och demokrati är och hur det skall omsättas praktiskt i verksamheten.

Det demokratiska uppdraget som är formulerat i skollagen, läroplaner och kursplaner innebär också att skolan skall motverka alla former av kränkande behandling. I läroplanen fastställs att det är rektors ansvar att upprätta, genomföra och utvärdera skolans handlingsprogram för att förebygga och motverka alla former av kränkande behandling bland elever och anställda. Vallaskolan har upprättat ett handlingsprogram i vilket också kränkande behandling definieras och i det sammanhanget anges att "kränkande behandling av någon kan utföras av såväl elever som vuxen personal på skolan". Trots detta innehåller programmet vare sig förebyggande insatser eller åtgärder att vidta i den händelse en vuxen behandlar en elev kränkande. Programmet är alltså inriktat på relationer elever emellan, men likväl upplever många elever att kränkande behandling förekommer och flera elever känner sig mer eller mindre otrygga i skolan och då särskilt i samband med raster. Även om alla intervjuade elever inte känner till handlingsprogrammet mot kränkande behandling vet de ändå hur de kan handla om någon elev blir retad eller råkar illa. Flera elever menade dock att stödet är beroende av vilken lärare man vänder sig till. Flera av eleverna uttryckte också att rastansvariga lärare inte tar ansvar för att vara synliga och delaktiga på rasterna, vilket gör att bråk uppstår i samband med raster. Dessutom är eleverna väl medvetna om vilka utrymmen på skolgården som inte uppsöks av de vuxna och menar att bråk är särskilt vanliga på dessa platser. Under inspektionsbesöket lade inspektörerna märke till oro och bråk i samband med såväl raster som lektioner och inte minst i övergångar mellan dessa. Inspektörerna upplevde också att elevernas stundtals grova språkbruk ger till följd en ovänlig

stämning. Både rektorn, lärare, elever, föräldrar och elevvårdsteam är väl införstådda med denna situation och för att komma till rätta med den har man inrättat både mobbningsteam och s.k. "Friendsteam". Teamen har anknytning till varandra genom att en del personer ingår i båda. Skolans specialpedagog ansvarar tillsammans med en klasslärare och skolans vaktmästare för att de elever som är utsedda till kamratstödjare får vägledning. Trots skolans arbete med ovan nämnda team blev det under inspektionsbesöket på många sätt tydligt att vissa elever ofta pekats ut och dessutom upplever sig anklagade som upphov till bråk och oro. I samband med faktagranskningen har rektorn uppgett att sådana anklagelser främst framförs inom olika klasser. Mot bakgrund av detta bedömer inspektörerna att skolans förebyggande arbete mot kränkande behandling bör analyseras och ytterligare utvecklas. Skolans handlingsprogram för att förebygga och motverka alla former av kränkande behandling bör också utvecklas till att omfatta såväl förebyggande åtgärder som åtgärder att vidta i den händelse en vuxen behandlar en elev kränkande. Inspektörerna bedömer också att skolan bör förankra handlingsprogrammet hos såväl elever som föräldrar.

Författningarna anger att skolan skall samverka med elevernas vårdnadshavare både i fråga om skolverksamheten i stort och i frågor som rör den enskilda elevens skolsituation och kunskapsutveckling. Skolan har en nyligen inrättad lokal styrelse med föräldramajoritet med syfte att öka föräldrarnas inflytande och ansvar och att ge en verklig möjlighet att tillsammans utveckla grundskoleverksamheten. Dessutom har skolan sedan många år en föräldraförening, som bildades i samband med nedskärningar och sedan har fortsatt verka för barnens bästa. Det är inte helt klart vad de två olika samverkansformerna sinsemellan har för ansvar och åtagande, men enligt de föräldrar inspektörerna samtalade med kommer föräldraföreningen att fortleva, men i annan form. Såväl styrelsen som föräldraföreningen är djupt engagerade för att komma tillrätta med det stundtals otrygga klimat som råder bland eleverna. Skolans samverkan med föräldrar innefattar dessutom samverkan i klasserna och kring varje enskild elev.

I föräldraintervjuer framkom att föräldrarna tycker att samverkan, informationen om och möjligheten att påverka sina barns skolgång är lärarberoende. Dessutom var inte alla föräldrar säkra på att de delgivits målen för utbildningen. Inspektörerna bedömer att skolan bör definiera vad samarbetet med föräldrar skall innebära och hur det ska omsättas praktiskt i verksamheten. Dessutom bör skolan i ökad utsträckning informera föräldrarna om utbildningens mål.

Skolan har sedan innevarande termin en skolsköterska som finns på skolan två dagar varannan vecka. Hon följer det basprogram som antagits av Södertälje kommun. Skolsköterskan önskar att hon i högre grad, än nuvarande anställningstid medger, kunde arbeta hälsoförebyggande eftersom hon ser att sådana behov finns.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att arbetet med arbetsmiljö och delaktighet är av godtagbar kvalitet. Skolan bör definiera vad man anser att elevinflytande och demokrati är och hur det skall omsättas praktiskt i verksamheten. Skolans förebyggande arbete mot kränkande behandling bör analyseras och ytterligare utvecklas. Dessutom bör skolans handlingsprogram för att förebygga och motverka alla former av kränkande behandling utvecklas till att omfatta såväl förebyggande åtgärder som åtgärder att vidta i den händelse en vuxen

behandlar en elev kränkande. Skolan bör förankra handlingsprogrammet hos såväl elever som föräldrar. Vidare bedömer inspektörerna att skolan bör definiera vad samarbetet med föräldrar skall innebära och hur det ska omsättas praktiskt i verksamheten. Därtill bör skolan i ökad utsträckning informera föräldrarna om utbildningens mål.

3. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Inom detta område granskas hur skolan arbetar för att nå läroplanens och kursplanernas mål samt hur man anpassar arbetet till elevernas olika behov.

För genomförandet av de fastställda målen för utbildningen skall det enligt författningarna finnas en arbetsplan. Vallaskolan har upprättat en lokal arbetsplan för år 2005 som i enlighet med en kommungemensam modell grundar sig på kommunens utbildningsplan och dess fyra prioriterade områden: språkutveckling, natur och teknik, hälsa samt demokrati. Under varje delområde beskrivs i arbetsplanen vilka förändringsåtgärder som skall genomföras för att nå en högre måluppfyllelse och konkret utgångspunkt för dessa åtgärder är de målandikatorer med kriterier som återfinns i utbildningsplanens bilagda bedömningsunderlag.

Inspektörerna har inför inspektionsbesöket dessutom tagit del av skolans lokala bearbetningar av de nationella kursplanerna. I samtalet med lärarna framgick dock att de på intet sätt hade varit delaktiga i framtagandet av dessa och rektorn uppgav att han var på det klara med att de är otjänliga som styrdokument och därför måste revideras och att alla lärare måste vara delaktiga i denna process. Inspektörerna vill inför denna revidering peka på vikten av att relatera till såväl de strävansmål som uppnåendemål som fastställs i läroplanen och i de nationella kursplanerna. Det är också angeläget att skolan reflekterar över och jämför dessa två typer av mål för att se samband mellan hur de är skrivna och vilken funktion de har. I mål att sträva mot används begrepp som utveckla, fördjupa, tillägna sig, bli förtrogen med för att tydliggöra att detta är utvecklingsmål som inte har någon gräns. I mål att uppnå beskrivs vad eleverna skall kunna och uttrycka, därmed en kunskapsnivå som alla elever skall nå. Inspektörerna bedömer därför att skolan i sitt fortsatta arbete med att bearbeta de nationella kursplanerna bör ta hänsyn till såväl läroplan som kursplaner.

Läroplanens och kursplanernas mål samt de enskilda elevernas behov och förutsättningar skall ligga till grund för hur skolan utformar undervisningen. Inspektörerna fann vid inspektionsbesöket att arbetssätt och arbetsformer visserligen varierade, men snarare lärare emellan än inom ramen för ett undervisningsmoment. Inspektionen har också visat att de olika lärarlagen sinsemellan inte har någon större kännedom om varandras arbetssätt och val av arbetsformer. Lärarna var heller inte ense om hur läroplanen och kursplanerna förhåller sig till varandra. Några lärare gav företräde åt läroplanen medan andra använde sig av enbart kursplanerna. Inspektörerna vill betona att dessa båda styrdokument måste samverka eftersom de nationella kursplanerna inte anger hur undervisningen ska bedrivas, något som däremot i större utsträckning fastställs i läroplanen. De värden som slås fast i läroplanen är också en viktig grund för val av arbetssätt. I läroplanen uttrycks också tydligt att läraren skall organisera och genomföra arbetet så att eleven utvecklas efter sina förutsättningar och samti-

dig stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga. I anslutning till detta vill inspektörerna särskilt uppmärksamma skolan på de olika krav som enligt de nationella målen ställs på undervisningen i grundskolan respektive särskolan. Inspektörerna bedömer därmed att skolan bör utvärdera huruvida arbetssätt, arbetsformer och innehåll anpassas efter dessa olika krav på grundskolan och särskolan.

Som beskrivs i första avsnittet saknar skolan enligt rektorn en gemensam strategi för att uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling, något som också bestyrktes i samtalen med elever, lärare och föräldrar. Av dessa framgick att elevers förmåga att tillägna sig läroböckerna är viktig bedömningsgrund i den kontinuerliga utvärderingen av elevernas kunskapsutveckling och att eleverna i den dagliga planeringen får besked om vad man skall hinna göra snarare än vad man skall lära sig och vilka kunskapskvaliteter man skall sträva efter. Skolan bör enligt inspektörernas bedömning därför utarbeta rutiner för att använda de nationella styrdokumenterna som utgångspunkt för kontinuerliga uppföljningar och utvärderingar av elevers kunskapsutveckling. Av vikt är att uppmärksamma de kunskapskvaliteter som beskrivs i läroplanens och kursplanernas mål att sträva mot.

Skolan skall enligt läroplanen sträva efter att varje elev utvecklar förmågan att själv bedöma sina resultat och ställa egen och andras bedömning i relation till de egna arbetsprestationerna och förutsättningarna. En förutsättning för att eleverna skall kunna vara delaktiga i denna process är att de känner till målen för utbildningen, något som i första avsnittet konstateras variera. Mot bakgrund av detta bedömer inspektörerna att skolan bör utveckla sitt nuvarande arbetssätt med uppföljning och utvärdering så att eleven tydligt involveras i utvärderingen av det egna lärandet. Till detta bedömer inspektörerna att skolan bör tydliggöra och förankra utbildningsmålen för eleverna och detta framkommer också i första avsnittet. Det innebär att lärarna bör stödja och hjälpa eleverna i detta arbete, så att innehållet blir begripligt.

Samtliga elever har en individuell utvecklingsplan som utgör underlag för det utvecklingssamtal som genomförs varje termin. Utvecklingsplanen redogör för både resultat och det fortsatta arbetet med elevens kunskapsutveckling och sociala situation. Föräldrarna är väl införstådda med rutinerna kring utvecklingssamtalet, som genomförs en gång per termin. De ansåg dock att det är beroende av undervisande lärare vilken information man får om barnets utveckling och om det fortsatta arbetet. Det är också beroende av lärare huruvida utvecklingssamtalet utgår från läroplanens och kursplanernas mål. Inspektörerna bedömer därför att rutinerna för utvecklingssamtalen bör förbättras så att det tydligare utgår från läroplanens och kursplanernas mål för att därmed tydliggöra elevernas kunskapsutveckling för såväl eleverna själva som deras föräldrar.

Skolan har upprättat skriftliga rutiner för att identifiera elever med behov av särskilt stöd. Skolan har också upprättat en plan för vilka metoder som skall användas i de olika årskurserna för att bedöma elevernas kunskapsutveckling. Någon form av test genomförs varje läsår och det varierar om klassläraren eller specialpedagogen ansvarar för genomförandet av dessa. Flera av de föräldrar inspektörerna samtalade med menade ändå att eleverna inte helt och fullt får det stöd de behöver och någon förälder var inte på det klara med vad som hän-

der om en elev inte uppnår de prövade målen i nationella provet för årskurs 5. Skolans heltidsanställda specialpedagog uppgav dock att åtgärdsprogram upprättas för dessa elever och att hon på olika sätt ger dem stöd. Trots det ansåg hon att alla elever som är i behov av särskilt stöd inte får detta. Hon önskade att hon kunde anlitas tidigare i elevens utvecklingsskede, men att detta inte är helt självklart för skolans alla lärare. Oftast anlitas hon av enskilda lärare om en elev inte hinner med eller klarar av lärarens planering så som övriga elever. Specialpedagogen går sällan in i klassen utan ger stödet utanför dess ram, antingen till enskilda elever eller till elever i en mindre grupp. Inspektörerna vill mot bakgrund av detta särskilt uppmärksamma att läroplanen fastställer att normerna för en likvärdig utbildning anges genom de nationella målen och att det finns olika sätt att nå målen, vilket innebär att undervisningen inte kan utformas lika för alla. Inspektörerna bedömer därför att skolan bör analysera graden av flexibilitet för att anpassa undervisningen till olika elevers behov. Inspektörerna bedömer också att skolan bör säkerställa att behovet av särskilt stöd bestäms av elevers möjlighet att på olika sätt uppnå de nationella målen och detta i synnerhet med tanke på resultatet av nationella provet år 2005.

Enligt läroplanen skall samarbetsformer utvecklas mellan förskoleklass, skola och fritidshem för att berika varje elevs mångsidiga utveckling och lärande. Läroplanen uttrycker också att ett ömsesidigt möte mellan de pedagogiska synsätten i förskoleklassen, skolan och fritidshemmet kan berika elevernas utveckling och lärande. Vallaskolan har organiserat förskoleklassen i tre grupper som är lokaliserade i en mindre byggnad intill huvudbyggnaden. I samma byggnad bedrivs undervisningen för de tre åldersintegrerade grupperna bestående av årskurserna 1-2 och lärarna i samtliga dessa grupper ingår i samma arbetslag. Dessvärre gavs inspektörerna inte möjlighet att ta del av förskoleklassens verksamhet eftersom ingen sådan pågick i samband med inspektionsbesöket. Inspektörerna fick dock efter samtal med två av de tre förskollärarna uppfattningen att förskoleklassens verksamhet är tämligen isolerad från grundskolans. Visserligen tjänstgör en av förskollärarna till vissa delar i en av de åldersintegrerade grupperna, men andra samarbetsformer finns inte. I samtalet med förskollärarna gavs exempel på hur förskoleklassens arbete utgår från lek och skapande verksamhet som varvas med mer skolförberedande aktiviteter. Särskild uppmärksamhet ägnas åt elevernas förmåga att upptäcka och använda matematiken i meningsfulla sammanhang och åt deras läs- och skriftspråkutveckling, som främjas genom den så kallade Bornholmsmodellen. De enskilda elevernas utveckling följs upp och dokumenteras i en portfolie, som dock inte efterfrågas av mottagande lärare i grundskolan. Inspektörerna bedömer att förskoleklassen i val av innehåll, arbetssätt och arbetsformer gynnar elevers utveckling i riktning mot nationella mål. Men inspektörerna bedömer ändå att skolan ytterligare bör utveckla samarbetsformer mellan förskoleklassen, skolan och fritidshemmet för att på bästa sätt stödja varje elevs mångsidiga utveckling och lärande.

I läroplanen fastställs dessutom att alla som arbetar i skolan skall samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. Kunskap och förståelse för varandras undervisningsområden är därför nödvändig för att kunna planera och genomföra innehållsmässigt och pedagogiskt bra undervisning som på bästa sätt gynnar elevens utveckling och lärande. Inspektörerna har förstått att skolan inte har en sådan samverkan och detta har framgått i såväl intervjuer

med olika grupper som av inspektörernas iakttagelser. Det stod vid inspektionsbesöket klart att många upplevelser är att det finns två ”olika skolor” som benämns Rödvalla omfattande förskoleklassen samt årskurserna 1–2 respektive Grönvalla som omfattar årskurserna 3–6. På grund av detta bedömer inspektörerna att skolan bör analysera hur man på bästa sätt skall samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande och för att övergången från årskurs 2 till årskurs 3 på bästa sätt skall gynna elevens utveckling och lärande.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolans pedagogiska arbete generellt är av acceptabel kvalitet. Inspektörerna bedömer därmed att skolan i sitt fortsatta arbete med att bearbeta de nationella kursplanerna bör ta hänsyn till såväl läroplan som kursplaner. Tillika bör skolan utvärdera huruvida arbetsätt, arbetsformer och innehåll anpassas efter de nationella kursplanernas olika krav på grundskolan och särskolan. Rutiner bör utarbetas för att använda de nationella styrdokumenterna som utgångspunkt för kontinuerliga uppföljningar och utvärderingar av elevers kunskapsutveckling. Vidare bör skolan utveckla sitt nuvarande arbetssätt med uppföljning och utvärdering så att eleven tydligt involveras i utvärderingen av det egna lärandet. Utbildningsmålen bör tydliggöras för eleverna så att innehållet blir begripligt. Rutinerna för utvecklingssamtalen bör förbättras så att det tydligare utgår från läroplanens och kursplanernas mål för att därmed tydliggöra elevernas kunskapsutveckling för såväl eleverna själva som deras föräldrar. Skolan bör också analysera graden av flexibilitet för att anpassa undervisningen till olika elevers behov. I det sammanhanget bör skolan säkerställa att behovet av särskilt stöd bestäms av elevers möjlighet att på olika sätt uppnå de nationella målen. Skolan bör ytterligare utveckla samarbetsformer mellan förskoleklassen, skolan och fritidshemmet för att på bästa sätt stödja varje elevs mångsidiga utveckling och lärande. Slutligen bör skolan analysera hur man på bästa sätt skall samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande och för att övergången från årskurs 2 till årskurs 3 på bästa sätt skall gynna elevens utveckling och lärande.

4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Inom detta område granskas om skolan har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att förbättra kvaliteten i utbildningen.

Vallaskolan leds av en rektor som vid tillfället för inspektionen varit anställd i knappt två månader. Enligt inspektörernas uppfattning kunde denne trots den korta anställningstiden ge en klar bild av skolans belägenhet och tillika behov av utveckling. Det framgick också att elever, lärare och föräldrar har hög tilltro att rektorn skall kunna leda detta förbättrings- och utvecklingsarbete på bästa sätt.

Tre arbetslagsledare bildar tillsammans med rektorn skolans ledningsgrupp, som har karaktären av samordnings- och samverkansgrupp för frågor som rör den pedagogiska verksamheten. Rektors avsikt är att till dels bedriva sitt pedagogiska ledarskap via dessa tre arbetslagsledare, samtidigt som han är djupt medveten om att han till att börja med måste tydliggöra sin egen roll som pedagogisk ledare.

I läroplanen förklaras att uppdraget att främja lärande förutsätter en aktiv diskussion om kunskapsbegrepp och om hur kunskapsutveckling sker. Läroplanen

anger också att den dagliga pedagogiska ledningen av skolan och skolans professionella ansvar är förutsättningar för att skolan utvecklas kvalitativt, vilket kräver att undervisningsmålen ständigt provas, resultaten följs upp och utvärderas och nya metoder provas och utvecklas. Ett sådant arbete måste enligt läroplanen ske i ett aktivt samarbete mellan skolans personal och elever. I denna rapport beskrivs i ett annat sammanhang att Vallaskolan av många uppfattas som två skolor, dvs. Rödvalla och Grönvalla och detta kan enligt både rektorn och flera lärare bero på att skolan tidigare saknat en strategisk idé om skolutveckling. Pedagogiska diskussioner som tidigare till stor del förts i de två arbetslagen har snarare haft sin utgångspunkt i lärarnas akuta problem och intressen. Inspektörerna bedömer därför att skolan bör tillskapa strukturer som bättre möjliggör arbetslagsövergripande diskussioner om kunskap, utveckling och lärande samt uppföljning och utvärdering av undervisningsmålen och detta i synnerhet inför det kommande utvecklingsarbetet att bearbeta med nationella styrdokumentet.

För genomförandet av de fastställda målen för utbildningen skall det finnas en arbetsplan och genom denna har rektorn under medverkan av personal, företrädare för eleverna samt deras vårdnadshavare stor möjlighet att klargöra och synliggöra skolans målsättning och på så sätt styra den pedagogiska inriktningen och utvecklingen. Vallaskolan har upprättat en arbetsplan enligt en kommungemensam modell som beskrivs i avsnitt 3. I enlighet med den kommungemensamma modellen för styrning, uppföljning och utvärdering har skolan upprättat en kvalitetsredovisning för år 2004. I kvalitetsredovisningen redovisas enbart resultaten av utbildningsplanens prioriterade målområden och därtill skolans eget prioriterade område "pedagogiska promenaden" där målet var att "alla elever f-6 och personal skall delta i Vallaskolans pedagogiska promenad 20 minuter varje dag". Målet bedömdes ha uppnåtts till hundra procent och beviset för detta var enligt kvalitetsredovisningen att alla elever kunde berätta på utvecklingssamtalet att de deltar i den dagliga promenaden. Likväl saknas en redovisning av elevernas kunskapsutveckling som till exempel resultaten av nationella provet för årskurs 5. Inspektörerna är därför tveksamma till i vilken mån skolans utvärderingar av verksamheten utgår från nationellt uppsatta mål i all den stund skolan saknar ett enhetligt system för att använda nationella styrdokument för kontinuerliga uppföljningar och bedömningar av elevers kunskapsutveckling, vilket bedöms i avsnitt 3. Inspektörerna bedömer därför att skolans styrning och ledning avseende detta bör utföras mer systematiskt.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolan bör tillskapa strukturer som bättre möjliggör arbetslagsövergripande diskussioner om kunskap, utveckling och lärande samt uppföljning och utvärdering av undervisningsmålen. Skolans styrning och ledning bör utföras mer systematiskt genom sammanhängande system för styrning, uppföljning och utvärdering av såväl elevers kunskapsutveckling och inflytande som verksamheten i stort.

5. Tillgång till utbildning och omsorg

Inom detta område granskas om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna.

Inspektörerna fick i samband med inspektionsbesöket ta del av skolans timplan och ämnesfördelning, som omfattar 4 200 timmar. Skolans timplan gäller för grundskolan varför inspektörerna särskilt vill uppmärksamma skolan på att särskolans timplan har en annan omfattning och ämnesfördelning än grundskolans. Omfattningen av utbildningen i förskoleklassen motsvarar den lagstadgade tiden.

Enligt grundskoleförordningen skall eleverna erbjudas ett allsidigt urval av ämnen för elevens val. Undervisningen syftar till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen och skall till sitt innehåll och sin inriktning vara förenligt med målen i den kursplan eller de kursplaner som regeringen fastställt för det ämne eller de ämnen som utgör elevens val. I Södertälje kommun har rektor delegation på beslut om elevens val. Rektorn var osäker på vilka ämnen som utgör elevens val, men trodde att ämnena idrott och hälsa samt träslöjd var utökade för att utgöra elevens val. Detta framgår dock inte av skolans timplan och eleverna var heller inte införstådda vare sig med vilka ämnen elevens val utgörs av eller vad det har för funktion. Inspektörerna bedömer därför att skolan inte lever upp till författningarnas krav avseende elevens val.

Rektorn hade däremot betänkligheter i fråga om omfattningen av ämnet hem- och konsumentkunskap som för närvarande är 60 minuter totalt och enbart i årskurs 5. Inspektörerna bedömer därför att skolan bör analysera om ämnet hem- och konsumentkunskap till sin omfattning är tillräckligt för att eleverna skall kunna få kunskaper och färdigheter motsvarande de som fastställs för årskurs 5 i den nationella kursplanen.

Som språkval erbjuds tyska, franska och spanska. Svenska som andraspråk anordnas för de elever som så behöver och likaså modersmålundervisning för de elever som så önskar.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att eleverna huvudsakligen har tillgång till utbildning i enlighet med gällande bestämmelser. Inspektörerna bedömer dock att skolan inte lever upp till författningarnas krav avseende elevens val. Inspektörerna bedömer också att skolan bör analysera om ämnet hem- och konsumentkunskap till sin omfattning är tillräckligt för att eleverna skall kunna få kunskaper och färdigheter motsvarande de som fastställs för årskurs 5 i den nationella kursplanen.

6. Resurser

Inom detta område granskas skollagens krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning.

Enligt skollagen är kommuner skyldiga att för undervisningen använda lärare som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak skall bedriva. Enligt Skolverkets statistik från år 2004 var lärartätheten 6,5 lärare per 100 ele-

ver i grundskolan. Av dessa hade 5,5 lärare per 100 elever pedagogisk högskoleutbildning. Båda värdena är något lägre än det för både kommunen och riket som helhet medan det andra värdet är högre än kommunens men lägre än rikets. Enligt skolans egen redovisning inför inspektionsbesöket har skolan innevarande läsår 5,8 lärare per 100 elever. Förskoleklassen har för sina tre grupper 1,2 helårsanställda förskollärare med tjänstgöring också i skolans fritidshem. Skolan har tillgång till en heltidsanställd specialpedagog. Enligt rektorn har en klasslärare samt de lärare som för närvarande undervisar i tyska, franska, spanska, träsöld, musik samt hem- och konsumentkunskap inte en utbildning avsedd för den undervisning de bedriver. Trots att rektorn anser att dessa lärares kompetens till stor del motsvarar den som krävs för undervisningen strävar skolan efter att rekrytera lärare med en sådan utbildning. Inspektörerna bedömer att skolan bör fortsätta sina ansträngningar att rekrytera lärare med en utbildning avsedd för den undervisning de bedriver.

Skolan har upprättat en kompetensutvecklingsplan för innevarande läsår och lärarna är i stort sett nöjda med den kompetensutveckling de får, även om bristande resurser leder till att de inte alltid kan genomföra allt de planerat.

Samtliga intervjuade lärare och elever uppgav att tillgången på läromedel är god och att dessa och annat pedagogiskt material är anpassade till de krav en tidsenlig utbildning kräver. Samtliga elever har tillgång till datorer i sina klassrum.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolan har resurser för att bedriva en verksamhet enligt intentionerna i författningarna. Inspektörerna bedömer dock att skolan bör fortsätta sina ansträngningar att rekrytera lärare med en utbildning avsedd för den undervisning de bedriver.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten har godtagbar kvalitet. Skolans rektor är nyligen tillsatt och tillsammans med lärarna arbetar han för att skapa rutiner och verka för att förbättra kvaliteten på verksamheten. Många av de förbättringsområden som inspektionen resulterat i har på ett eller annat sätt redan identifierats av rektorn. Inspektörernas bedömning är därför att skolan har goda förutsättningar att åstadkomma en bra utbildning och ett gott klimat på skolan.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden.

Kunskaper, utveckling och lärande

- Skolan bör analysera orsaken till resultatet av de nationella proven år 2005.
- Skolan bör utveckla ett system för kunskapsuppföljning i samtliga ämnen.
- Skolan bör verka för att eleverna i högre grad blir medvetna om och förtrogna med utbildningens mål.
- Elevernas inflytande över undervisningens utformning och innehåll bör öka med stigande ålder.
- Skolan bör verka för att öka elevernas kännedom om och förståelse för demokratiska processerna.

- Skolan bör göra ytterligare ansträngningar för att säkra att samtliga elever upplever skolan som en trygg miljö.

Arbetsmiljö och delaktighet

- Skolan bör definiera vad man anser att elevinflytande och demokrati är och hur det skall omsättas praktiskt i verksamheten.
- Skolans förebyggande arbete mot kränkande behandling bör analyseras och ytterligare utvecklas. Handlingsprogrammet för att förebygga och motverka alla former av kränkande behandling bör utvecklas till att omfatta såväl förebyggande åtgärder som åtgärder att vidta i den händelse en vuxen behandlar en elev kränkande. Programmet bör förankras hos såväl elever som föräldrar.
- Skolan bör definiera vad samarbetet med föräldrar skall innebära och hur det ska omsättas praktiskt i verksamheten. Skolan bör i ökad utsträckning informera föräldrarna om utbildningens mål.

Pedagogisk verksamhet och undervisning

- Skolan bör i sitt fortsatta arbete med att bearbeta de nationella kursplanerna ta hänsyn till såväl läroplan som kursplaner.
- Skolan bör utvärdera huruvida arbetssätt, arbetsformer och innehåll anpassas efter de nationella kursplanernas olika krav på grundskolan och särskolan.
- Skolan bör utarbeta rutiner för att använda de nationella styrdokumenten som utgångspunkt för kontinuerliga uppföljningar och bedömningar av elevers kunskapsutveckling. Den enskilde eleven bör tydligt involveras i utvärderingen av det egna lärandet.
- Skolan bör förbättra rutinerna för utvecklingssamtalen så att det tydligare utgår från läroplanens och kursplanernas mål.
- Skolan bör analysera graden av flexibilitet för att anpassa undervisningen till olika elevers behov.
- Skolan bör säkerställa att behovet av särskilt stöd bestäms av elevers möjlighet att på olika sätt uppnå de nationella målen.
- Skolan bör ytterligare utveckla samarbetsformer mellan förskoleklassen, skolan och fritidshemmet för att på bästa sätt stödja varje elevs mångsidiga utveckling och lärande.
- Skolan bör analysera hur man på bästa sätt skall samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande och för att övergången från årskurs 2 till årskurs 3 på bästa sätt skall gynna elevens utveckling och lärande.

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

- Skolan bör tillskapa strukturer som möjliggör arbetslagsövergripande diskussioner.
- Skolans styrning och ledning bör utföras mer systematiskt.

Tillgång till utbildning och omsorg

- Skolan bör analysera om ämnet hem- och konsumentkunskap till sin omfattning är tillräckligt för att eleverna skall kunna få kunskaper och färdigheter motsvarande de som för årskurs 5 fastställs i den nationella kursplanen.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Elevens val erbjuds inte eleverna (2 kap. 19,20 §§ grundskoleförordningen).

Datum

2005-12-01

Ort

Stockholm

Eva Hederström

Anna Löfström